

**МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП КОМПАРАТИВНОЈ
АНАЛИЗИ ПРИПОВЕДАКА *НИ ОКО ШТА*
МИЛОВАНА ГЛИШИЋА И *ШКОЛСКА ИКОНА* ЛАЗЕ
ЛАЗАРЕВИЋА**

АПСТРАКТ

У књижевности српског реализма доминантна је сеоска тематика. Трагичан положај сеоске јединке, по правилу у контакту са удруженим силама деструкције, постаје велика литерарна тема. Учитељски живот у сеоској средини нашао је одјека, као својеврсни изазов нове епохе, и у приповеткама Милована Глишића и Лазе Лазаревића.

Циљ овога рада јесте анализа учитељског живота на селу у приповеткама *Ни око шта* Милована Глишића и *Школска икона* Лазе Лазаревића. Док Глишић приповеда о реалном стању српског сеоског живота, Лазаревић супротставља патријархална схватања напредним схватањима свога времена. С обзиром на то да оба аутора пишу о животним приликама у Србији пред крај 19. века и духовној заосталости српског народа, њихове су приповетке добра полазишна основа за методичку обраду која је утемељена на поступцима анализе и синтезе, али и запажања, поређења и вредновања.

Кључне речи: учитељ, школа, васпитање, образовање, село.

**METHODICAL APPROACH TO A COMPARATIVE ANALYSIS OF
STORIES *NI OKO ŠTA* BY MILOVAN GLIŠIĆ AND *ŠKOLSKA
IKONA* BY LAZA LAZAREVIĆ**

ABSTRACT

Rural topics are dominant in the Serbian literature of realism. The tragic position of a rural individual in contact with combined forces of destruction has become a great literary theme. The teacher's life in the countryside became prominent as a unique challenge of the new epoch in short stories of Milovan Glišić and Laza Lazarević.

The aim of this paper is to analyze the teacher's life in the country in short stories *Ni oko šta* by Milovan Glišić and *Školska ikona* by Laza Lazarević. While Glišić writes about the real state of Serbian countryside, Lazarević opposes patriarchal views with progressive views of his time. Since both authors write about the life of teachers in Serbia at the end of the 19th century and spiritual backwardness of the Serbian people, their stories are a good starting point for a methodical processing which is based on the procedures of analysis and synthesis, but also of observation, comparison and evaluation.

Keywords: teacher, school, education, countryside.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Са Милованом Глишићем и Лазом Лазаревићем, представницима реализма у српској књижевности, ученици су се упознали у основној школи – обрађујући приповетке *Прва бразда* Милована Глишића у петом разреду и *Све ће то народ позлатити* Лазе Лазаревића у осмом разреду. У првој години средње школе уследиће обрада Лазаревићеве приповетке *Први пут с оцем на јутрење* да би у другој години своја знања о књижевном стваралаштву наведених представника ученици продубили обрадом приповедака *Глава шећера* и *Ветар*.

Под термином реализам подразумева се, између осталог, „историјски одређен метод књижевног стварања у једном периоду (епоси), гдје је главни циљ управо конституисање слике стварности у умјетничким дјелима” (Иванић 1996: 7). Код нас је реализам донео „књижевне слике емпиријске стварности и свакодневног живота” (Деретић 2002: 797). Дакле, писци реализма опредељују се за савремено, свакодневно, објективно и вероватно/могуће и теме налазе у стварности која их окружује, предочавајући тако слику друштвене средине, односе и сукобе у њој, идејне и идеолошке токове.

У књижевности српског реализма доминантна је сеоска тематика. Трагичан положај сеоске јединке, по правилу у контакту са удруженим силама деструкције, постаје велика литерарна тема. Учитељски живот у сеоској средини (развој младог бића – одлазак од куће, прилагођавање „институтском” животу, потрага за послом и касније запослење), нашао је одјека, као својеврсни изазов нове епохе, понајпре у романима и приповеткама Драгиње Драге Гавриловић, прве српске романијерке, а потом и у књижевном стваралаштву Драгутина Илића и Светолика

Ранковића (али и у приповеткама Ђуре Јакшића, Милована Глишића, Лазе Лазаревића, Јанка Веселиновића и др).

С обзиром на то да поред књижевних дела која су прописана Наставним планом и програмом српског језика и књижевности наставници имају могућност да слободно бирају неколико књижевних дела за обраду, компаративна анализа приповедака *Ни око ита* Милована Глишића и *Школска икона* Лазе Лазаревића чини се погодном за систематизацију поетике реализма и анализу учитељскога живота у прози српског реализма.

Поредбена или компаративна метода, као често и успешно примењивана логичка метода, најпродуктивнија је у настави књижевности, јер се: упоређују књижевна дела са сличним мотивима; анализирају књижевни ликови (било да их везују сличности или раздвајају разлике); упоређују поступци и душевна стања истог лика, али у различитим околностима и др. Стога се управо компаративном методом може анализирати учитељски живот у обема приповеткама, као и јунаци истих. Наиме, приповетком *Школска икона* Лаза Лазаревић одговорио је на приповетку *Ни око ита* Милована Глишића – симпатичног, оригиналног, самосвојног и архаичног попа супротставио је Глишићевом несимпатичном, као што је несимпатичног учитеља Лазаревић супротставио Глишићевом симпатичном.

2. КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА – РАД НА ЧАСУ (Непосредно вођење и резултати рада)

Ученицима је благовремено речено да прочитају приповетке и да на час донесе текстове истих.

Подсетићемо се најпре обрађених дела Милована Глишића и Лазе Лазаревића. О неким треба са ученицима разговарати, призивати их у сећање и обновити читалачке доживљаје. „Оваквим освртима који не трају више од пет минута ученицима се признаје *раније читалачко искуство*, претходно знање се уклапа у ново, а уводно излагање добија дијалогски облик и постаје конкретније и занимљивије” (Николић 2006: 393).

У уводном делу часа направићемо осврт и на најважније одлике реализма као књижевног правца, време трајања и представнике реализма у српској књижевности, најважније одлике српског реализма, те навести особености нашег реализма у односу на европски. Неопходно је истаћи да писци у својим делима настоје што верније да представе начин живота,

обичаје, схватања, говор. Опредељују се за, као што је већ речено, савремено, свакодневно, објективно, вероватно и могуће. Јунаци су из свакодневног живота и условљени су друштвеном и природном средином. Анализирајући текстове ове књижевне епохе, увиђа се да нуде читав каталог животних чинилаца: порекло, породица, занимање (струка), карактер, психа, средина, друштво и др.

У средишту нашега интересовања биће животне прилике у којима су живели учитељи у Србији пред крај 19. века. С тим у вези фокусираћемо се најпре на приповетку *Ни око шта* Милована Глишића.

Наведену приповетку Милован Глишић објавио је 1875. године. Она припада другом кругу Глишићевих приповедака, у којој се аутор подсмева сељачким наивностима и њиховим верским празноверицама.

Одмах на почетку приповетке читаоци се упознају са сукобом главних ликова: „Еј, еј – баш штета што се свадише поп Вујица и учитељ Грујица! А онако су, болан, лепо живели” (Глишић 1969: 105). Истраживачки разговор о ликовима и о томе шта је претходило нарушеним односима подстицаћемо следећим питањима:

- Размислите зашто учитеља Грујицу називају „човеком од млађих дана”? Шта, према вашем мишљењу, сведочи о његовој посвећености ђацима? Замислите да сте ви његови ђаци. Да ли би вам био занимљив и интересантан учитељев начин рада? Зашто? У каквом су односу били учитељ Грујица и поп Вујица пре свађе? У каквим је односима учитељ Грујица са другим становницима села? Опишите становнике села! – Дела ли учитељ Вујица у складу са својим позивом? Спремите се да наведете што више особина учитеља и попа. На које људе упућује учитељ, а на које поп? Како тумачите завршетак приповетке? Да ли сте задовољни оваквим завршетком? Зашто? Које одлике реализма као књижевног правца препознајете у овој приповеци?

Од ученика ћемо тражити да своје одговоре документују примерима из текста.

Учитељ Грујица је млад учитељ, добар, искрен, љубазан и дружељубив. Изузетно свестран, прилагодљив и савремен, учитељ је који у настави примењује најразличитије наставне методе. Традиционалну учионицу сматра једном од главних препрека у усвајању градива, те добро осмишљава средину за учење и изводи ђаке у природу:

„(...) учи ти он ђаке све по новом правилу. Изводи их четвртком и празником у поље, те хватају бубице, лептире, мушице, па то набада после на чиоде и суши их. (...) Пентра се са децом сваки дан по брдима; ваљда им нешто казује. (...) Чим сврши с децом у школи и што му је већ као учитељу дужност, а он алат у шаке, па мајсторише: гради деци рачунаљке, таблице, и сам измишља неке справе да им покаже што – да боље упамте. (...) учитељ је Грујица умео вешто пунити тице. Сву је собу окитио свакојаким тицама. (...) па уведе ђаке и заноси се ваздан с њима, казујући им: како та тица живи, куд се сели, шта ради, како се зове (...)” (Глишић 1969: 105–107).

Оваквим радом учитељ Грујица: показује добро познавање наставног предмета; планира и предаје претходно осмишљене лекције; негује и одржава интересовање ученика за одређени предмет; инспирише и мотивише ученике; подстиче на размишљање, креативност и знатижељу; изграђује самопоштовање, самопоуздање и осећај властите вредности; утиче, уверава и побуђује; доприноси учениковој одговорности, осећају за праведност и позитивним осећањима према школи; чини да природа постане пријатна средина за учење; и, као резултат свега наведеног, ствара добар однос између себе као учитеља и ученика. Дакле, учитељ Грујица проучава и истражује разне видове поступања у настави, процењује их и усавршава, што ће, поред ученика и њихових родитеља, приметити и вредновати и ревизор, који је учитељу дао врло добру оцену. Врло добра оцена резултат је труда и својског заузимања за ученике, као и, напослетку, похвалница и премештај у бољу школу.

С друге стране, приказан је Глишићев подсмех сеоском попу Вујици. О попу Вујици писаће Глишић са немалом дозом ироније – петоро оболелих назимади лечио је молитвама „и, хвала богу, само је четворо липсало”, трн у табану такође је покушао да извади молитвом „и ту доста поможе: није ни пуне две недеље храмао на штаци, док се убодина не огноји и трн сам не изиђе”, затим је молитвама покушао да врати рој пчела – „сав се изгребе и изубија, али рој утече”, исто учини на винограду – молитвом је хтео да отера град – „Град поче чешће, удари и пљусак. Поп узне отресати главом као да га челе уједају. Боме, градиљке згађају добро у темењачу! ” Глишић приказује и попа који хоће да има све понајбоље, којем није мило кад види да други имају нешто што он нема, који се инати, ружи, прети и због истог бива кажњен. Уколико се присетимо сцене са препарираним совом и поповог тврдог уверења да је учитељ заправо препарирао сову само за њега, увиђамо

како попова склоност ка изузетним стварима – „Вредно је, што се тиче на прилику, да човек има тако ретких ствари” – и сујета чине да он поверује у сопствену лаж, те тако постаје и лажљив и притворан. Дакле, Глишић посматра људе, при томе не водећи рачуна о њиховом пореклу и положају у друштву. Био је сељачко дете, живео је на селу, познавао је и волео село и сељаке – и управо га је таква природа нагнала да слободним очима посматра сеоску и сваку другу средину. Просуђује искључиво на основу промишљања људи, њихових ставова, поступака, односа према другима. Стога ће без трунке устручавања нагрдити све мане попова.

Насупрот Глишићевом стоји Лазаревићев честити поп, о којем је проговорио у својој приповеци *Школска икона* (1879). „(...) Лазаревић се јавља у улози заштитника архаичне културе и економске заосталости српскога села и у улози исмевача нове науке и карикатуристе нових људи. Глишићу, који се подсмехнуо много чему што је он у животу поштовао као светињу, Лазаревић је одговарао упадљиво видно и непосредно целим приповеткама и појединачним јунацима” (Бошков 1970: 23). Насупрот Глишићевом ревносном учитељу стоји жигосан Лазаревићев.

Бољи пријем приповетке и свестрана припремљеност ученика да успешно учествују у њеном тумачењу и компаративној анализи са Глишићевом могу се обезбедити помоћу ових и оваквих истраживачких задатака:

Опишите изглед, тј. појаву Лазаревићевог учитеља. Пратите учитељеве поступке и затим издвојте његове доминантне карактерне особине. Како се учитељ понаша по доласку на село? Како поздравља мештане – народ, кмета и попа? На који начин разговара са њима? Покушајте да просудите зашто учитељ није омиљен у селу! Процените шта му мештани понајвише замерају и због чега кажу: „Какво је ово чудо? (...) Јал’ је нешто превећ мудро, јал’ је сасвим лудо!”. Запазите каква су очекивања сељака и зашто учитељ дела супротно њима. Размислите и о следећем: Да ли је учитељ заиста негативан, мрачан и дивљи као што га је Лазаревић приказао? Да ли су се могле наслутити учитељеве намере када је реч о поповој ћерки Мари? Када учитељ бива протеран из села? За шта се поп жртвује у завршници приповетке? На основу текста докажете да су мештани ишчекивали Мару за учитељицу којом ће се дичити. Упоредите Глишићевог и Лазаревићевог учитеља. Шта их раздваја? Покушајте да објасните зашто Лазаревићев учитељ остаје неименован.

Дакле, можемо очекивати да су горе побројани истраживачки задаци изазвали код ученика жељу и способност да учествују у предстојећим тумачењима.

Нови учитељ није омиљен међу народом. Не жели да седи у кафани и пије, не жели да пева у цркви, говори знојавом ковачу да се склони са промаје, Павау Ђерићу приговара што туче стоку, а Јеротија Ковачевића наговара да стару дрвену ралицу замени америчким гвозденим плугом. Учитељ је овде носилац напредног покрета – наговештава настанак „другог свијета”, тј. долазак новог времена. Ученици ће приметити да се овај учитељ по питању готово свега разликује од претходних. Не жели да залуд троши време у кафани, у пићу и празним, тривијалним причама. Не жели да пева у цркви само због тога што су то чинили сви његови претходници и због тога што певање у цркви село сматра подразумевајућим, а тиме и ваљаним. Има добре намере, што учачамо кроз његов разговор са ковачем, када га упозорава на последице стајања на промаји, затим са Паваом, када покушава да му укаже на то да викањем и ударањем животиња не може да оствари оно што је у том тренутку наумио, да треба да има више стрпљења и другачији приступ, и са Јеротијем, када га наговара да дотрајало оруђе које користи у земљорадњи замени савременим. Кроз наведене примере можемо да приметимо одбојност мештана према свему ономе што је ново и другачије. Нови учитељ, носилац прогресивних идеја, осећа ограниченост средине и немогућност опстанка у истој. Бива гоњен у моменту када Мару, миљеницу села, повлачи са собом.

Уколико се вратимо на почетак приповетке, видећемо да је поп на наговор претходног учитеља уписао своју ћерку Мару у школу. Испрва је и за њега самог, као и за остале сељаке, уписивање женског детета у школу било непојмљиво. Да се подсетимо, Лазаревићев савременик био је Светозар Марковић.¹ Марковић се залагао за слободу и равноправност жена са мушкарцима. Истицао је да жена и мушкарац имају једнаке умне способности – да жена може да буде једнако образована, те да треба да ужива једнака права. Образовање условљава независност; када постане независна, „зна да може волети онога у кога налази одзива својој љубави”

¹ Светозар Марковић је творац манифеста реализма у српској књижевности, којим је напао тада актуелну књижевност романтизма, пропагирајући истовремено „фотографску” (објективну) књижевност и приказивање живота какав јесте, без празне сентименталне фразеологије и романтичарске извештачености.

(Марковић 1969: 124). Марковић је подстицао, мотивисао и бодро сваку жену која је желела да буде еманципована. Вратимо се сада на Лазаревићеву приповест. Промисливши о учитељевим речима, поп оставља народу у аманет ковчег пун дуката – „(...) зидајте најприје школу, па цркву” – рекао је поп схвативши поенту учитељевог говора. Његова хијерархија вредности и давање предности образовању у односу на религиозни живот види се и у речима којима он заклиње владику:

„Ја затварам очи, а дивно видим да је други свијет настао. Дође учеван човјек с којим ја нијесам смио ни говорити. Видим да му не ваљају послови што ради, али гдје ја, прост човјек, смијем ударити на науку! Немој, оче владико, држати више простих попова као ја што сам... што сам био” (Лазаревић 1970: 153).

Поређења ради, у *Сеоској учитељици* Светолика Ранковића, једног од најзначајнијих представника потпуног (високог) реализма, попови не размишљају на исти начин – они школу стављају на последње место. Иако је опште познато да су писци српског реализма углавном негативно приказивали попове, првенствено због њихове необразованости и неписмености, али и живота на рачун сељака, Лазаревић истиче важност и надмоћ образовања.

Марија проводи четири године у школи, те постаје врло учена. Први резултати њеног школовања уочавају се приликом сусрета са владиком, великим заговорником образовања. Мара препознаје име свеца са иконе, чита књигу (песмарицу) коју јој владика доноси и објашњава прочитано дајући за њен узраст изненађујуће одговоре на његова питања. На инсистирање владике, школовање потом наставља у Београду не би ли стекла већа знања и видела света.

У завршници приповетке поп, видевши да школа гори, ускаче у школу кроз прозор и узима икону Светога Саве. Тај његов чин можемо протумачити не као жртвовање за спасавање школског инвентара, већ за оно што следи. Иако ће учитељ повући Мару са собом, она ће се вратити кући – као покајница, бледа, изнемогла, скрхана. Очева последња жеља биће да служи Светом Сави, са чијом је иконом на грудима и издахнуо:

„Ходом прођосмо поред нове, велике, зидане школе. Баш звоњаше на вечерњу. Кроз прозор угледах ђачиће: устали на ноге, па читају молитву. Пред њима стоји једна женска. Упрла поглед у светога Саву, онога истог који је и у старој школи стајао” (Лазаревић 1970: 155).

Лазаревић је, а о чему пише и Живојин Бошков у предговору Лазаревићевих *Дела*, ставио попу у уста школу и науку да их преда потомству у аманет, под знамењем крста. Нови учитељ је, пак, кажњен за свој преступ: „(...) оде у Биоград и ожени се некакком што прави шешире. Остоја богословац прича да се сада раставља са том женом, јер га она тужи да је бије и злоставља. Неће он, сељаче, никад имати среће” (Лазаревић 1970: 155). Али, колико су збиља велики учитељеви преступи? – Скерлић брани учитеља, описујући га исто као Тургењев Базарова из *Оцева и деце* – осуђен је на пропаст зато што тек стоји у предворју будућности.

Приликом рада на часу ваља функционализовати и дебату, као вид проблемске наставе: Да ли су поступци Лазаревићевог учитеља за осуду? Опште је познато да ученици, нарочито средњошколци, позитивно реагују на дебату као наставну методу, јер се њоме подстичу развој и примена различитих мисаоних вештина и облика мишљења.

Лаза Лазаревић је умео да оживи ликове. Заправо, све што је хтео да каже, казао је живо и живописно. Био је мајстор префињености, углађености, истанчаности, изоштрености, досетљивости и довитљивости. У његовом делу добро је јаче од зла.

Иако је у обема приповеткама, и у *Школској икони* Лазе Лазаревића и у *Ни око шта* Милована Глишића, дат лик учитеља „из новог света”, они се у много чему разликују. Лазаревић ни у једном моменту није представио начин рада новог, двадесет и две године старог, учитеља, као ни његов однос са децом. Наравно, значајно је оно што је само сугерисано у његовом лику, о чему је већ било речи, као и садржај писма упућеног другу, у којем доминира његов револуционарни занос:

„У народу се не може ништа учинити. Заузимајући се за њега, пишући и говорећи, упропастио сам своју каријеру и спао на то да будем учитељ!... Овдје су сви моји покушаји јалово испали. Народ је глуп и затуцан! Имају једног попенду који је још с два три капиталиста притиснуо пола села, а све благочастивим намјештањем. Он с овим капиталистима експлоатише сељака – подржава га све јаче у глупости – а сам ништа не ради!... Хоћу да пресвиснем гледајући ову неправду!” (Лазаревић 1970: 143).

Јован Скерлић запажа да је Лазаревић у учитељу хтео да изобличи: „(...) тај нови, разорни дух, који обара старе светиње, баца под ноге традиције у којима су нараштаји вековима налазили спокојство и правац живота” (Скерлић 1971: 351). И док један (Лазаревић) брани традиционалне

вредности, други (Глишић) изобличава оно што је назадно – затуцаност и инертност друштвеног система који је та традиција изнедрила. Глишићев учитељ Грујица је оличење савесног и посвећеног учитеља. Креативност у његовом раду врло је битна – испољава се кроз његов рад у виду интерактивности, иновативности и интердисциплинарности које примењује при обради наставних јединица.

Док Глишић у својим сатирама исмева адвокате, попове, учитеље, сељаке, Лазаревић је на страни патријархалног, традиционалног. Стари поп је представник патријархалног (Лазаревићу драгих уверења), а учитељ напредног (мрских му уверења). Лазаревић разуме и стаје у одбрану економске заосталости српског села и „исмева нове науке и карикатуре нових људи” (Бошков 1970: 23). „Нови човек”, безимени,² лишен свих људских црта, оличен у руху проповедника новог света и нове науке, ремети ток сеоског живота. Лазаревић као да је њиме наговестио модернизам³ – велеград, пролетеријат, масу, а тиме и отуђење од традиционалних форми живота.

3. ИСТРАЖИВАЧКИ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

За домаћи задатак ученици треба да прочитају Глишићеву приповетку *Учитељ*. Појединци ће добити и „специјалан задатак” – дакле, задатак који су способни и вољни самостално да обаве. У питању је писмени реферат⁴ на тему Моја интерпретација живота учитеља у приповеци *Учитељ* Милована Глишића.

План (тезе) за проучавање приповетке:

(Донесите књигу на час. Обележите у њој поједина места којима ћете документовати своја запажања о следећој проблематици.)

² Именовањем се врши персонализација и индивидуализација у оквирима заједнице.

³ Модернизам карактерише: појава нових књижевних техника, мењање приповедачких перспектива (непоузданост и ишчезавање приповедача), разарање фабуле, увођење научне грађе и научних поступака, напуштање традиционалних хуманистичких вредности, изгубљеност појединца у отуђеном свету и др.

⁴ „Основни циљ реферата је да *заинтересује* ученике за одређено књижевно дело, писца или литерарну појаву, да укаже на битне *проблеме* и понуди ваљана *гlediшта* за њихово решавање. Референт ће, свакако, давати и своја решења, судове и оцене, али ће све то чинити са намером да у разреду побуди радозналост и створи поводе за разговор” (Николић 2006: 71).

- Друштвене околности обухваћене приповетком и школско надзорништво.
- Место дешавања радње – село у Србији 19. века.
- Карактеризација ликова. Положај сеоског учитеља. Релација учитељ-поп.

Црту из учитељског живота Милован Глишић даје и у приповеци *Учитељ*. Глишић је био мајстор у сликању најизразитијих и најсмелијих личности српског села. Наиме, у месецу јуну изасланици обилазе школе, те многи учитељи страхују због исхода. Глишић приказује изасланика као човека који ђацима поставља врло необична питања – несвојствена онима који треба да контролишу њихов рад и напредак. Поставља питања од којих се и одрасли човек збуну, попут: Зашто Бог није дао човеку рогове? Да ли је кнез Лазар јео кромпира? Колико је три пут седам двадесет и један? Уколико се на једном дрвету налази петнаест чворака и убије седам, колико остаје? Ко је био отац Нојевим синовима Симу, Хаму и Јафету? Живи ли човек за то да једе или једе да живи? и др. И овде је присутна доза хумора, својствена Глишићу, попут оне коју је користио описујући попа Вујицу.

Милован Глишић приповеда о тројници учитеља: учитељу Милану из Рогаче, учитељу Влајку из Стојника и учитељу Неговану из Неменикућа, међу којима се издваја учитељ Милан по томе што не страхује од доласка изасланика, као већина учитеља. Има ироније код Глишића када каже да учитељ Милан има тако добре ђаке да се уче сами – без њега: старији преслишавају млађе, показују им што треба, одржавају ред у школи, као и да је толико поуздан у њих да готово и није у школи, већ у општини или код механе – латио се посла општинског писара, те пише сељацима уверења, облигације, процене и све што им затреба док се ови диве његовој писмености, кметови и одборници хвале њиме, а начелник у звезде кује. Аутор је, заправо, у први план ставио духовну заосталост српског народа – непријатну истину тадашње Србије.

Разрађујући лик учитеља Милана, сазнајемо да је онај тип учитеља који не жели да своју личну срећу жртвује општем интересу. Са мањком истрајности и енергичности признаје:

„(...) ја сам се у први мах и мучио и трудио, само да се што боље покажем. Кад ето ти изасланика, прегледа школу, па мени само: ‘Приличан, добар’. Гледам ја, други се ни упола не кидају, па њима: ‘Врло добар’, а кашто и ‘одличан’. Кака су то посла? – мислим и једем се од муке. Док ти мене

један стари учо из Гуже, кад оно силазих у Београд, лепо научи и упути. ‘Што си море, луд?’ рече ми. ‘Зар ће ти неко рећи хвала? Видиш ли, болан, како смо јадни и жалосни! Сто година, деведесет гроша! Гледај, море, себе, хеј! Гледај, то, то, то!’ и куцну се по цепоу. (...) Еле, ја ти онда, мој попо, окренем други лист. Пропипкам старије учитеље и вештије како они раде, па и ја онако. Најбоље ђаке задржим опет у разреду да понављају. Чим видим да које дете слабо учи, ја њега испиши из школе, а код куће му једва то чекају” (Глишић 1969: 183).

Ни у овој приповеци није изостала релација учитељ-поп. За разлику од приповедака *Ни око шта* и *Школска икона*, у *Учитељу* учитељ и поп су усаглашени. Чувши да је изасланик намерио да прво дође код учитеља Милана у школу, учитељ и поп, претходно обедовавши у шуми и припремавши се за лов, трче до школе готово без даха. Затим следи филмска сцена, до суза урнебесна, када учитељ и поп, на концу времена, ускачу кроз прозор у школу. Учитељ се правио болесним док је над њиме поп читао молитве, изнова и изнова. Подсмева се овде Глишић и учитељу и попу, који читањем молитава над наводно болесним учитељем обмањује школског надзорника и тиме га штити од сигурне и заслужене казне. Њих двојица су се удружили, што је чест случај и у другим делима из епохе реализма.

Друга погодност: Обавити упоредну анализу ликова учитеља из раније обрађених књижевних дела по сопственом избору (нпр: *Поп Ђура* и *поп Спира*, Глава шећера).

ЛИТЕРАТУРА

- Бошков, Ж. (1970). ”Лазар К. Лазаревић – личност и дело”, у: Лазаревић, Л. *Дела*. Нови Сад:
- Матица српска ; Београд: Српска књижевна задруга: 7–40.
- Глишић, М. (1969). *Одабрана дела*. Нови Сад: Матица српска ; Београд: Српска књижевна задруга.
- Деретић, Ј. (2002). *Историја српске књижевности*. Београд: Просвета.
- Иванић, Д. (1996). *Српски реализам*. Нови Сад: Матица српска.
- Илић, П. (1997). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*. Нови Сад: Прометеј.
- Илић, П. и др. (2007). *Криза читања – комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем*. Нови Сад: Градска библиотека.
- Лазаревић, Л. (1970). *Дела*. Нови Сад: Матица српска ; Београд: Српска књижевна задруга.
- Марковић, С. (1969). *Одабрани списи*. Нови Сад: Матица српска ; Београд: Српска књижевна задруга.

- Николић, М. (2006). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Петровачки Љ. и Штасни Г. (2008). *Методичке апликације: планирање, програмирање и припремање наставе српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Роксандић, Д. (1988). *Методика књижевног одгоја и образовања*. Загреб: Школска књига.
- Скерлић, Ј. (1971). *Студије*. Нови Сад: Матица српска ; Београд: Српска књижевна задруга.
- Ценсен, Е. (1995). *Супер настава*. Београд: Educa.

Војана Anđelić

METHODICAL APPROACH TO A COMPARATIVE ANALYSIS OF STORIES *NI OKO ŠTA* BY MILOVAN GLIŠIĆ AND *ŠKOLSKA IKONA* BY LAZA LAZAREVIĆ

Summary

Rural topics are dominant in the Serbian literature of realism. The tragic position of a rural individual in contact with combined forces of destruction has become a great literary theme. The teacher's life in the countryside became prominent as a unique challenge of the new epoch in short stories of Milovan Glišić and Laza Lazarević.

The aim of this paper is to analyze the teacher's life in the country in short stories *Ni oko šta* by Milovan Glišić and *Školska ikona* by Laza Lazarević. While Glišić writes about the real state of Serbian countryside, Lazarević opposes patriarchal views with progressive views of his time. Since both authors write about the life of teachers in Serbia at the end of the 19th century and spiritual backwardness of the Serbian people, their stories are a good starting point for a methodical processing which is based on the procedures of analysis and synthesis, but also of observation, comparison and evaluation.

The paper presents tasks such as the research homework, which requires a combination of reading (the short stories) and writing (a new essay with the students' interpretation of the topics).

Keywords: teacher, school, education, countryside.

Primljeno: 9.5.2017.

Prihvaćeno: 9.11.2017.